

Rolul relațiilor politice și administrative în procesul de implementare a Strategiei naționale de descentralizare

Nighina AZIZOV,
doctorandă, Academia de Administrare Publică

SUMMARY

The adoption by the Parliament of the Republic of Moldova in April 2012 of the National Strategy on Decentralization was an important step for reforming public administration system and ensuring real autonomy of local powers. It comprises also a lot of recommendations that have to be implemented in order to create a stable and efficient framework for developing the public administration system, as well as the political one. In this context, the paper will emphasize the role of political and administrative relations in the implementation process of National Strategy on Decentralization's action plan, as well as problems that occurred in the process between politicians and civil servants, passing through the transition period.

Pentru îmbunătățirea și dezvoltarea sistemului administrației publice în contextul transformărilor democratice în Republica Moldova și racordarea la standardele internaționale, la 16 iulie 1997 a fost ratificată Carta Europeană a Autonomiei Locale, document care a fost adoptat în Strasbourg, la 15 octombrie 1985, de către statele-membre ale Consiliului European. [1] Ratificarea acestui document a reprezentat un nou pas în consolidarea sistemului de administrație publică în Republica Moldova, dar a creat, concomitent, o nouă platformă de provocări pentru reprezentanții puterii implicați în procesul de modelare și remodelare a relațiilor politice și administrative existente la acea etapă. Prin promovarea principiilor fundamentale care asigură autonomii locale autentice pentru administrațiile publice și care determină mecanismele eficiente în domeniul descentralizării au fost lansate noi discuții cu privire la modalitățile și capacitățile sistemului politic de a interacționa

cu sistemul administrației publice și identificarea rolului pe care îl au relațiile politice și administrative în acest context.

Un accent separat a fost pus pe două aspecte fundamentale care vor trece ca un fir roșu prin toată Strategia de descentralizare și cercetare propusă: revizuirea, prin prisma Strategiei, a relațiilor existente între instituțiile cu subordonare centrală plasate în teritoriu, pe de o parte, și administrațiile alocate la nivel local și raional, pe de altă parte, precum și calitatea reformelor în domeniul politic care au fost lansate pentru dezvoltarea sistemului administrației publice modern prin prisma rolului relațiilor politice și administrative din Republica Moldova. Dacă relațiile politice și administrative aplicate în procesul decizional din Republica Moldova se vor dezvolta și consolida în conformitate cu principiile și normele etice stabilite prin lege, atunci Strategia Națională de Decentralizare și Planul de acțiuni vor fi implementate cu succes. Din păcate, la ora actuală nu putem vorbi despre un proces integrat

și concertat de implementare a prezentei Strategii. Cauze sunt multiple, obiective și subiective, dar majoritatea sunt generate de lipsa unei viziuni clare a politicienilor, pe de o parte, și a funcționarilor publici, pe de altă parte, în conceptul de coexistență a administrației și politicului ca sisteme ce interacționează în baza legală. În acest sens, Republica Moldova este dominată de modelul contradictoriu care este caracterizat prin dominația de competiție și conflicte între politicienii aleși și funcționarii de carieră. Acest tip de model se dezvoltă în contexte când au loc schimbări radicale de guvern și statul trece printr-o perioadă de tranziție întârziată. [9] În cercetarea savantului Zeljko Sevic, „Relațiile politice și administrative în statele mici,” sunt reflectate caracteristicile fundamentale cu care operează sistemul administrației publice, care este relația constatată dintre funcționarul public și politician și cum reformele sunt lansate. O atenție sporită este acordată modalității de interacțiune dintre politicieni și funcționarii publici în procesul de implementare a reformelor lansate în perioada de instabilitate politică, economică și socială. [2] Aceste caracteristici pot fi aplicate și în Republica Moldova. Mecanismele necesare pentru a eficientiza comunicarea și a responsabiliza actorii implicați în proces trebuie să corespundă necesităților celor 3 sfere: politică, financiară și administrativ-managerială sau organizațională.

Se cunoaște faptul că relațiile politice și administrative rămân a fi un obiect de cercetare științifică destul de dificil și neexplorat în contextul transformărilor politice, economice, sociale, administrative și culturale în statele cu democrație fragilă. Este cert că domeniul și serviciile administrației publice, privite în calitate de furnizori de activități imparțiale și orientate către cetățean, deseori se confruntă cu viziunea diferită a purtătorilor de putere politică implicați în proces. Acest fapt se datorează opiniilor diferite care au fost consolidate pe

parcursul anilor în memoria colectivă a reprezentanților sistemelor vizate ce au drept scop competiția internă neloială pentru recunoașterea publică la nivel local, regional, național și internațional. Relațiile politice și administrative ar trebui, teoretic și practic, să creeze un spațiu de comunicare transparent și complex, punți de colaborare și parteneriate între sistemul politic și sistemul administrației publice, cu scopul asigurării dezvoltării unui sistem democratic și eficient de guvernare. Sistemul politic, în esență, este un subsistem al sistemului social global, care cuprinde relațiile politice, instituțiile politice, cultura politică ce asigură organizarea și conducerea de ansamblu a societății, funcționalitatea sa. Sistemul administrației publice este parte a sistemului social global, la fel ca și sistemul politic. Modalitatea de interacțiune între ele reprezintă complexitatea relațiilor care se stabilesc și influența acestora asupra realizării funcționalității societății. Din păcate, în țările care încă sunt în perioada de tranziție, aceste procese de coabitare sunt stagnante, pe de o parte, din lipsa unei culturi politice participative și pe de altă parte, din lipsa unei strategii vizionare cu privire la necesitățile sistemului administrației publice și mecanismele legale de funcționare a acestuia. Contextul în care a fost adoptată Strategia Națională de Decentralizare a fost unul complex. Contextul în care este implementată această Strategie este și mai complex. Această dihotomie poate fi explicată prin diferențele care există între sistemele birocratice naționale și politicile de reformă, privite prin prisma paradigmei *weber-iene*. Astfel, cercetarea va contribui la extinderea discuțiilor cu privire la necesitatea stabilirii unor criterii foarte clare în ce privește lansarea reformelor și continuitatea acestora, calitatea relațiilor politice și administrative și rolul acestora în administrarea activităților sistemului, precum și rezultatul care este așteptat de către factorii de decizie privind modernizarea administrației publice în Re-

publica Moldova și apropierea acesteia de necesitățile reale ale cetățeanului. Vor fi prezentate, succint, fazele de implementare a Strategiei, problemele principale care apar în proces, eforturile APL și APC în promovarea noilor modele de cooperare și comunicare, și posibila dezvoltare și provocare de viitor a sistemului în cazul implementării pas cu pas a reformei majore în APL. Este de menționat că opțiunile înaintate în prezenta Strategie sunt rezultatul unui proces de consultări ample cu reprezentanții autorităților administrației publice locale de nivelul întâi, inclusiv nivelul al doilea, efectuate prin intermediul Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și a reprezentanților societății civile prin intermediul Consiliului Național pentru Participare (CNP) și altor părți interesate în acest proces de reformă. Strategia Națională de Descentralizare (în continuare – *Strategie*) a fost adoptată de către Parlamentul Republicii Moldova la 5 aprilie 2012. Scopul prezentei Strategii „a derivat din necesitatea planificării strategice a procesului de descentralizare, pentru a consolida capacitățile autorităților administrației publice locale, a îmbunătăți managementul și calitatea serviciilor prestate cetățenilor.” [5] Un rol deosebit în elaborarea Strategiei l-a avut Guvernul Republicii Moldova, care a revitalizat activitatea Comisiei paritare pentru descentralizare, astfel asigurând comunicarea și consolidarea relațiilor politice și administrative între reprezentanții sectorului guvernamental și ai celui neguvernamental. Activitatea Comisiei în acest sens este una determinantă. Comisia paritară pentru descentralizare a fost constituită în vederea coordonării și monitorizării procesului de implementare a descentralizării administrative, în temeiul Legii nr. 435-XVI din 28 decembrie 2006 privind descentralizarea administrativă (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 29-31, art. 91) și are în atribuțiile sale generalizarea soluțiilor propuse de grupurile de lucru sectoriale pentru a le înainta Guvernu-

lui spre aprobare încadrate într-un plan de acțiuni, care va cuprinde etapele distincte de implementare ale procesului de descentralizare.

Etapele de implementare și activitățile pentru atingerea obiectivelor propuse în Strategie sunt următoarele: 1) în primele 12 luni ale anului 2012-2013 este planificată elaborarea și aprobarea de acțiuni concrete ce vor asigura derularea eficientă a procesului de descentralizare pentru atingerea obiectivelor în perioada propusă și etapa a doua are drept scop (2012-2015) realizarea obiectivelor propuse în baza etapei 1, unde sunt create premisele necesare descentralizării reale a administrației publice. Această etapă este una foarte complexă și solicitantă, atât din perspectivele factorului politic cât și din perspectiva factorului administrativ.

În cadrul ședinței Comisiei Paritare pentru descentralizare din 25 octombrie 2012, prezidată de președintele comisiei, ex-premierul R. Moldova, Vlad Filat, în care au participat reprezentanții Guvernului, inclusiv Cancelaria de Stat, reprezentanții administrației publice locale și ai societății civile au prezentat principalele realizări, dar și problemele de implementare a prevederilor din cadrul Planului de acțiuni al Strategiei pentru anii 2011-2015. Fiind ultima ședință organizată în acest sens în anul 2012, este important să menționăm următoarele realizări: a fost elaborat Nomenclatorul competențelor administrației publice locale; a fost elaborată metodologia de estimare a capacităților APL care va servi drept bază pentru transferul de competențe de la ministere la nivel local, în special în domeniul educației și asistenței sociale; au fost organizate cursuri pentru APL și APC în domeniul politicilor de descentralizare în cadrul Academiei de Administrare Publică. În context, a fost expusă și o serie de probleme cu care se confruntă la moment factorii de decizie pentru implementarea planului de acțiuni al prezentei Strategii, precum: lipsa unei

viziuni coerente în procesul de implementare a prezentei Strategii. Această deficiență este determinată de mai mulți factori istorici, politici, economici și culturali, precum și de modelul de guvernare existent în societate și nivelul culturii politice a cetățeanului.

Autorul articolului „Administrația publică croată în perioada de criză” a elaborat o ipoteză prin care își exprimă certitudinea că sistemul administrației publice în statele mici și de tranziție este în permanentă mișcare. Nu întotdeauna această mișcare este și benefică. Autorul confirmă că complexitatea sistemului administrației publice este direct proporțională cu complexitatea sistemului politic în care aceasta se dezvoltă. [5] Totodată, acest sistem interacționează și depinde din ce în ce mai mult de necesitățile sectorului privat, nonformal, civil. Aceste realități determină ca inputurile față de sistem să fie mai mari și mai complexe. Pentru a răspunde necesităților de sistem, este importantă dezvoltarea abilităților profesionale ale funcționarilor publici, pe de o parte, și ale politicienilor care adoptă legi și stau la straja implementării acestora, pe de altă parte.

Să nu excludem faptul că sistemul administrativ-teritorial în Republica Moldova este fragmentat excesiv, ceea ce reprezintă un impediment major în procesul de implementare a Strategiei. Acest complex de probleme constituie marea provocare a sistemului relațiilor politice și administrative. Astfel, lipsa performanței funcționale a APL este cauzată de limitările de personal și de practicile defectuoase în managementul resurselor umane. [5] De această părere sunt autorii Strategiei și experții care analizează sistemul în complexitatea sa.

La fel, instrumentele cu care pot influența funcționarii publici politicienii și viceversa sunt diferite. Dacă funcționarii publici posedă expertiză în domeniu, experiența acumulată pe parcursul carierei și longevitatea sub diferiți actori politici, stabilitate, neutralitate politică și imparțialitate, uni-

tate în opoziție cu fragmentarea sistemului politic și grupurile de interese, atunci politicienii au votul cetățenilor, pot numi politicieni de carieră în fruntea instituțiilor publice, pot apela la expertiza externă a sistemului administrativ (echipele de consilieri sau firme de consultanță naționale și internaționale), pot influența crearea bugetului și posibilitatea de a interveni în structura internă a instituțiilor publice. În baza acestor instrumente de influență, pot fi stabilite și relațiile politice și administrative care există la un anumit nivel sau altul între factorii de decizie politici sau administrativi. Astfel, la capitolul organizării și funcționării autorităților administrației publice locale au fost efectuate unele intervenții de ordin legislativ în vederea optimizării și consolidării capacităților administrației publice locale, precum: o modificare de esență la Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală a fost efectuată prin Legea nr. 220 din 19.10.2012, potrivit căreia absența consilierului fără motive întemeiate de la trei ședințe consecutive ale consiliului local reprezintă temei pentru revocarea mandatului acestuia înainte de termen. Aceste modificări înaintate de Guvern au fost necesare din cauza că art. 19 al Legii privind administrația publică locală, precum și art. 11 al Legii privind statutul alesului local stabilesc expres obligativitatea consilierului de a participa la ședințele consiliului și ale comisiei permanente din care face parte. Totodată, art. 5, alin. (2) din Legea privind statutul alesului local și exercitarea mandatului alesului local, prevede încetarea mandatului consilierului înainte de termen în caz de absență fără motive întemeiate de la 3 ședințe consecutive ale Consiliului sau ale comisiei din care face parte. Însă, în art. 24 al Legii privind administrația publică locală, această prevedere a fost omisă, iar drept rezultat al acestei neconcordanțe, după alegerile locale din 2007, activitatea multor consilii locale a fost inefficientă din cauza lipsei de cvorum. [11]

O altă modificare, la fel de importantă, în contextul implementării Strategiei, a fost realizată prin Legea nr. 168 din 11.07.2012 prin care a fost amendată Legea pentru modificarea Legii nr. 768-XIV din 2 februarie 2000 privind statutul alesului local. Potrivit modificărilor efectuate, statutul de consilier local, raional sau municipal devine incompatibil cu calitatea de deputat în Parlament, funcția de membru al Guvernului, calitatea de persoană cu funcție de demnitate publică sau funcționar public în cadrul Oficiului teritorial al Cancelariei de Stat, în Aparatul președintelui raionului, în direcții și alte subdiviziuni în subordinea Consiliului Raional, cu calitatea de persoană cu funcție de demnitate publică sau funcționar public în primării și preturile capitalei, precum și calitatea de șef, de șef-adjunct în structurile subordonate autorităților publice locale (instituții publice, servicii, întreprinderi municipale). Această modificare reprezintă, expres, o voință politică prin care se delimitează clar funcțiile și competențele aleșilor locali. [13]

Prin Legea nr. 291 din 29.06.2012 a fost amendată Legea privind administrația publică locală. În temeiul acesteia a fost perfecționată procedura de constituire a consiliilor locale, unde a fost prevăzut expres care probleme urmează a fi examinate în ședință de constituire (validarea mandatelor, constituirea fracțiunilor, a comisiilor consultative și de specialitate). Cu referire la măsurile bugetar-fiscale pentru anul 2013, care au relevanță asupra administrației publice locale și asupra descentralizării, urmează de evidențiat următoarele: introducerea cotei standard a TVA de 20% pentru producția agricolă primară cu restituirea diferenței de 12% (20% – cota nouă, 8% – cota veche) în decurs de 45 de zile. Măsura va avantaja producătorul agricol intern față de importator, căruia nu i se va restitui o parte din TVA și va susține procesatorul de producție agricolă care suportă această diferență până acum. Producătorii agricoli vor beneficia de resti-

tuirea a 12 puncte procentuale. Respectiv, de la bugetul de stat vor primi banii înapoi în timp de 30 de zile, aceasta prevede norma legală care este prevăzută pentru anul 2013. Este de menționat că, la reacția celor ce nu sunt de acord cu acest mecanism, ex-premierul Vlad Filat a solicitat Ministerului Finanțelor instituirea unei Comisii responsabile de restituirea TVA agricultorilor, care ar asigura transparența, implicarea minimă a factorului uman și respectarea termenului prevăzut de legislație în acest sens. Vlad Filat a mai solicitat Inspectoratului Fiscal Principal de Stat (IFPS) să demonstreze maximă atenție și corectitudine în procesul de administrare fiscală în general și, în mod special, în relația cu agricultorii. Această specificare a fost făcută, deoarece deseori, în cadrul reformei, multe decizii sunt adoptate cu suspiciune și neîncredere. Cu toate acestea, obiectivele specifice ale Strategiei trebuie implementate sistemic, complex, cu implicarea factorilor decizionali din domeniu.

O altă componentă importantă din prezenta Strategie care a fost abordată, este componenta socială și educațională analizată prin prisma administrației publice. Astfel, au fost propuse măsuri legislative de eficientizare a utilizării resurselor financiare publice și măsuri sociale întreprinse în acest scop.

Prin Legea nr. 48 din 22.03.12 privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici a fost instituit un nou model de salarizare pe principiul motivării în funcție de evoluția în carieră și performanțele profesionale individuale. Totodată, a fost modificată Legea nr. 35-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar prin stabilirea pentru personalul în cauză salarii de funcție care însumează toate plățile suplimentare prevăzute în legislația în vigoare, premiul în mărime de 20% din salariul de funcție și plata premiului anual. De asemenea, au fost majorate salariile persoanelor cu funcție de demnitate publică, inclusiv primari, președinți de raioane și judecători.

Deși Guvernul Republicii Moldova a operat majorări salariale și de pensii în ultimii doi ani, din păcate, criza regională încetinește creșterea economică a țării și Guvernul este forțat să amâne următoarea majorare salariale pentru o parte din categoriile bugetare.

A fost realizată modificarea modului de plată a indemnizației pentru incapacitatea temporară de muncă, care are drept scop diminuarea abuzurilor făcute de unii angajați din contul bugetului de stat și al angajatorului. Angajatorii ar putea achita plăți salariale pentru primele cinci zile de incapacitate de muncă, potrivit noilor modificări ale politicii bugetar-fiscale și vamaie pentru anul 2013. În prezent, pentru incapacitate de muncă prima zi calendaristică este plătită din contul bugetului asigurărilor sociale de stat, a doua, a treia și a patra zi calendaristică – din mijloacele financiare ale angajatorului, iar șomerilor – începând cu a cincea zi calendaristică – din contul bugetului asigurărilor sociale de stat. Modificările în cauză sunt necesare deoarece vor conduce la economii de mijloace financiare în bugetul asigurărilor sociale de stat, și sunt justificate deoarece cheltuielile cresc din an în an, iar în mare parte, acestea se datorează responsabilității reduse a angajatorilor în ceea ce privește crearea condițiilor favorabile la locul de muncă.

Prin Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 173 din 11.07.2012 a fost modificat modul de restituire a bunurilor, recuperarea valorii acestora prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice (art. 12 și art. 121). Potrivit acestor modificări, restituirea bunurilor și recuperarea valorii lor ce nu pot fi restituite se efectuează în exclusivitate din contul bugetului de stat prin transfer către bugetele locale de nivelul II. Modificarea dată a fost propusă din considerentul că până la ea bugetele locale de nivelul II nu acopereau cheltuielile pentru efectuarea acestor

plăți. De asemenea, modificările au vizat și cetățenii din stânga Nistrului pentru care li s-a acordat posibilitatea de a se adresa cu cererile de restituire a bunurilor către comisiile speciale din raioanele limitrofe: Rezina, Dubăsari și Anenii Noi.

Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice stabilea dreptul victimelor represiunilor politice la credit bancar fără dobândă pentru construcția locuinței noi (în cazul în care nu dispuneau de locuință în proprietate) sau pentru reparația locuinței restituite sau avute în proprietate. Din contul bugetului de stat se rambursează 50 la sută din suma creditului obținut. La situația din 1 ianuarie 2011, de credite preferențiale au beneficiat 953 de persoane, victime reabilite ale represiunilor politice, în sumă de 27,5 mln. lei, dintre care 13,7 mln. lei – sub garanția autorităților publice locale. Pentru asigurarea realizării dreptului acestor persoane, prin Legea de modificare a unor acte legislative nr. 48 din 26.03.2011 a fost substituit mecanismul de acordare a creditelor preferențiale prin acordarea indemnizațiilor nemijlocit de către autoritățile administrației publice locale, fără implicarea instituțiilor financiare, în cuantum de 50 la sută din mărimea stabilită de Guvern pentru restaurarea caselor vechi. Beneficiarii constituie persoanele care, la situația din 1 ianuarie 2010, dețineau scrisori de garanție pentru obținerea creditelor preferențiale, eliberate de autoritățile administrației publice locale, dar care nu au obținut creditele nominalizate.

Totodată, prin **Legea nr. 91 din 01.11.2011** cu privire la completarea unor acte legislative a fost modificată competența autorităților publice în domeniul înființării, reorganizării și lichidării instituțiilor de învățământ de stat, astfel încât instituțiile de învățământ gimnazial și liceal vor putea fi constituite, reorganizate sau lichidate de către Ministerul Educației la propunerea autorităților publice locale de nivelul doi, până acum lucrul acesta se făcea la propunerea autorităților publice locale de nivelul unu.

La moment, există o serie de inițiative legislative care urmăresc descentralizarea sistemului fiscal, oferind o mai mare libertate financiară autorităților publice locale. În prezent, autoritățile locale sunt limitate în ceea ce privește gestionarea impozitelor și taxelor și, ca urmare, au un potențial fiscal insuficient. Totodată, autorii constată că „numeroasele înlesniri și facilități stabilite prin lege erodează baza fiscală, iar sistemul existent de transferuri între administrația publică centrală și cea locală de diferite niveluri este ineficient și descurajează efortul fiscal al autorităților locale.”

În linii generale, acestea sunt unele dintre modificările care au fost operate în procesul de optimizare a relațiilor existente dintre politic și administrativ, astfel realizându-se un transfer de competențe tot mai mare administrației publice locale de nivelul unu și doi. În context, Tony Verheijen și Aleksandra Rabrenovic consideră că criteriile care trebuie respectate în acest proces de implementare a Strategiei prin prisma relațiilor politice și administrative sunt următoarele: a) dezvoltarea din perspectivă istorică a relațiilor dintre politicieni și funcționarii publici cu repercusiunile tranziției trebuie analizată sub toate aspectele teoretice și praxiologice; b) existența cadrului legal care reglementează relațiile dintre politic și administrativ, gradul de formalizare a acestora și tipul de model acceptat de întreaga societate; c) cultura politică și tradițiile sociale și economice; d) evoluția procesului de dezvoltare a politicilor și rolul funcționarilor publici în acest proces continuu. [2]

În mare parte, paradigma wilsoniană în ce privește dezvoltarea relațiilor dintre guvernare și funcționarii publici este clară:

politicienii elaborează politicile, iar funcționarii publici le implementează. Chiar dacă această abordare este prezentată într-o manieră învechită în comparație cu transformările prin care trece sistemul administrației publice, ea persistă în statele cu democrație în dezvoltare. Factorii care determină această realitate au fost expuși anterior. Strategia adoptată în Republica Moldova pentru perioada de 3 ani, propune schimbarea acestei abordări, în special prin modificarea a peste 40 de acte normative care stabilesc atribuții normative pentru APL, urmate de o serie de acțiuni prioritare importante pentru asigurarea unei autonomii reale a administrației publice. În continuarea abordării lui Wilson, modelul care poate fi atribuit sistemului administrației publice din Moldova este direct conectat la „modelul stilului de viață de oraș,” care în accepțiunea lui Peters reprezintă, pe lângă relațiile de subordonare și relațiile de co-ordonare, când funcționarii publici sunt în relații bune cu politicienii, și pentru binele localității colaborează în condiții de coabitare pașnică. [9] Este un model pragmatic, însă care are și dezavantajele sale. Este imperios necesar ca obiectivele Strategiei la final de implementare să corespundă necesităților. [4]

În concluzie, putem constata că la nivel de implementare, instituțiile statului încă nu sunt suficient de transparente și nu au tendința de organizare a relațiilor politice și administrative într-o manieră corectă și coerentă. Multitudinea de probleme cu care se confruntă sistemul administrației publice și sistemul politic, privit ca un tot întreg, periclitează din mersul reformei, ceea ce va stagna procesul de descentralizare a APL.

BIBLIOGRAFIE

1. Carta europeană a autonomiei locale (Strasbourg, 15 octombrie 1985), extras din <<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Romanian/122-Romanian.pdf>> la 14 aprilie 2013.
2. Zeljko Sevic. Politico-administrative relationships in small states.// „Bank of Valletta

Review,” no. 23, Spring 2001, extras din <[http://www.bov.com./filebank/documents/BR23 Pol-Admin Rel in small states](http://www.bov.com./filebank/documents/BR23%20Pol-Admin%20Rel%20in%20small%20states%20.pdf)> la 3 mai 2013.

3. Ivan Koprivic. The Croatian Public Administration is in a stormy period.// „Hrvatska Javna Uprava,” god. 9 (2009), br. 3, pag. 609-616.
4. Tony Verheijen, Aleksandra Rabrenovic. Politico-administrative relations in Central and Eastern Europe: an irresolvable stalemate?// Extras din <<https://www.google.md/search?q=Tony+Verheijen%2C+Aleksandra+Rabrenovic+Politicoadministrative+relations+in+Central+and+Eastern+Europe%3A+an+iresolvable+stalemate%3F&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:en-US:official&client=firefox-a&channel=fflb>> la 6 aprilie 2013.
5. Lege pentru aprobarea Strategiei naționale de descentralizare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012-2015, nr. 68 din 05.04.2012.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 143-148/465 din 13.07.2012.
6. Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435-XVI din 28 decembrie 2006.
7. Legea privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006.
8. Sunhilde Cuc. Locul guvernării corporative în contextul general de guvernare.// „Annals of the Oradea University. Fascicle of Management and Technological Engineering,” 2009, pag. 1752-1758.
9. B. Guy Peterson. The changing Nature of Public Administration: From Easy Answers to Hard Questions.// „Viesoji Politika Ir Administravimas,” 2003, nr. 5, pag. 5-20.
10. Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 48 din 26.03.2011.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 53/114 din 04.04.2011.
11. Legea pentru completarea art. 24 din Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală, nr. 220 din 19.10.2012.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-251/808 din 07.12.2012.
12. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 291 din 21.12.2012.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 22-25/82 din 01.02.2013.
13. Legea pentru modificarea Legii nr. 768-XVI din 2 februarie 2000 privind statutul aleșului local nr. 168 din 11.07.2012.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 190-192/642 din 14.09.2012.

Prezentat: 5 februarie 2015.

E-mail: nighinaa@gmail.com